בתור הקדמה צו הבא לקמן:

מובן ופשוט, אז ברוב הענינים ככולם, איז דאָ כללות הענין און זיין תוכן ונקודה פנימית, און זיינע פרטים ופרטי פרטים,

ובמיוחד אין אזאָ ענין עקרי ווי ח"י אלול,

ולכל לראש — אויך בהתבוננות אין אַ פרט, קומט דער זכרון עכ"פ פון זיין תוכן ונקודה הפנימית ביז צו אַראָפבריינגען דאָס אין אַ "בכן" ובמעשה, וואָס המעשה הוא העיקר

אזוי אויך בענין ח"י אלול — וואָס לקמן* קומט אַ שקו"ט בתורת הבעש"ט ווועלכע איז געזאגט געווארן אין איינעם פון די ח"י אלול'ס,

איז דאָס לאחר ווי ישים לנגד עיניו ויתבונן אין דער נקודה הפנימית שבזה, ווועלכע דריקט זיך אויס ב"שמו אשר יקראו לו בלה"ק" א — ח"י אלול, ובלשון הרב נשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר ב:

א) ח"י אלול איז דער טאָג וואָס האָט געבראַכט און ברענגט אַ לעבן אין אלול.
ב) ח"י אלול גיט אַ חיות אין דער עבודה פון אני ג לדודי ודודי לי ד.

און מען קען מוסיף זיין בדרך אפשר, אז די עבודה כללית פון אני לדודי (ווועלכע ברייגט דעם כללות הענין פון ודודי לי) טיילט זיך אין די פרטים, ווועלכע זיינען אויך מרומז בר"ת פון אלול:

אלול — ר"ת: אנה לידו ושמתי לך ה, ענין ערי מקלט. ובעבודת האדם זהו קו התורה, כי דברי תורה קולטין הן ו.

אלול — ר"ת: אני לדודי ודודי לי ז, קו העבודה היא התפלה ח, ובפרט בימינו אלו שאין לנו אלא עבודה שבלב זו תפלה ט, שתופל י ומחבר את ישראל לאביהם שבשמים.

אלול — ר"ת: איש לרעהו ומתנות לאביונים יא, קו דגמילות חסדים.

ובתור הקדמת ויסוד לכל קוין אלו

אלול — ר"ת: (ומל ה' אלקיך) את לבבך ואת לבב (זרעך) יב — ענין התשובה.

---

*) ס"ה ואילך.
א) שער היחוד והאמונה פ"א.
ב) לקוטי דיבורים ח"ג ע' 946. ס' השיחות תש"ה ע' 122.
ג) שה"ש ו, ג. — ר"ת אלול (אבודרהם סדר תפלת ר"ה. פע"ח שער ר"ה פ"א. שער הפסוקים עה"פ. ועוד).
ד) וראה לקו"ש ח"ד ע' 1351 ואילך. ח"ט ע' 337 ואילך. ח"י ע' 347 ואילך. ח"ט ע' 250 ואילך. ועיי"ש שהב' נוסחאות הם בהתאם להב' ענינים שביום זה: יום הולדת דהבעש"ט — מייסד תורת החסידות הכללית ויום הולדת דאדה"ז — מייסד תורת חסידות חב"ד.
ה) פרי עץ חיים שם. שער הפסוקים שמות כא, יג. ראה ג"כ לקו"ש ח"ב ע' 623.
ו) מכות י, א.
ז) ראה לעיל הערה ג.
ח) ראה ספר המצות להרמב"ם מ"ע ה'. ובכ"מ.
ט) תענית ב, א.
י) ראה רש"י בראשית ל, ח, ובאור התורה שם*.
יא) בס' ערוגת הבושם בשם ס' אמרכל.
יב) בעל הטורים דברים ל, ו.

ח״י אלול

א. ח״י אלול איז דער יום הולדת פון די שני המאורות הגדולים: מאַנטאָג ח״י אלול תנ״ח איז דער יום ההולדת פון דעם בעל שם טוב, און מיטוואָך ח״י אלול תק״ה איז דער יום ההולדת פון רבינו הזקן[1].

דער ענין, אַז אין יום הולדת פון אַ צדיק איז אַ זמן פון שמחה, שטייט בכמה מקומות בחז״ל — בפרט לגבי יצחק אבינו[2] און משה רבינו[3], ביז אַז דאָס האָט אויפגעטאָן בפועל במעשה רב, ווי עס שטייט אין מדרש אַז דער טעם וואָס מ׳האָט דעם משכן אויפגעשטעלט שפע־טער, און ניט גלייך נאָך דעם ווי ער איז פאַרטיק געוואָרן — „מפני[4] שחשב הקב״ה לערב שמחת המשכן בשמחת היום שנולד בו יצחק אבינו לפי שבאחד בניסן[5] נולד יצחק אמר הקב״ה הריני מערב[6] שמחתכם שמחה בשמחה״.

נאָך מער: מ׳גענפינט אַז דער יום הולדת פון משה רבינו, ז׳ אדר, האָט גע׳פועל׳ט דעם ביטול גזירת המן וואָס איז אויסגעפאַלן אויף חדש אדר — „ולא הי׳ יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד״[7].

אעפ״כ געפינט מען ניט, אַז דער יום הולדת[8] זאָל ווערן אַ יום טוב ויום שמחה בגלוי ובפרסום, איז הנהגה במעשה בפועל לכל ישראל[9] [ובנוגע לז׳ אדר איז, ע״פ שו״ע[10], ז׳ אדר אַ יום תענית מצד שמת בו משה].

בנוגע אַבער דעם יום הולדת פון בעש״ט און דעם אַלטן רבי׳ן בח״י אלול איז נתגלה געוואָרן ע״י נשיא דורנו בשם אביו כ״ק אדמו״ר מהורש״ב נ״ע, אַז דאָס איז אַ יום שמחה ביז באמירת „גוט יום טוב״[11], און דער רבי דער שוועער האָט דעם יום טוב מגלה געווען צו אַלע אידן[12].

און וויבאַלד אַז ענינים פאַרבונדן מיט תורה זיינען בדיוק, איז מובן, אַז די

---

1) שיחת כ״ק מו״ח אדמו״ר (סה״ש תש״ג ע׳ 141) — בשם אביו.

2) תנחומא ס״פ פקודי. שמו״ר פנ״ב, ב.

3) מגילה יג, ב. וראה ר״ה (יא, א) בנוגע לחודש שנולדו בו האבות. וראה לקו״ש ח״ה ע׳ 86 בהערות ושוה״ג (וש״נ) בנוגע ליום הולדת דכל אחד מישראל. וראה סה״ש תשמ״ח ח״א ע׳ 331 ואילך. ח״ב ע׳ 398 ואילך.

4) תנחומא שם. וראה גם שמו״ר שם.

5) ראה עץ יוסף שם. ובשמו״ר שם נזכר רק החודש (וראה יפ״ת שם).

6) ראה יפ״ת לשמו״ר שם, דאי״ז סתירה להכלל דאין מערבין שמחה בשמחה.

7) מגילה שם. וראה בארוכה לקו״ש חט״ז ע׳ 343 ואילך.

8) יום הולדת סתם, משא״כ כשנעשה בר מצוה (זהר חדש טו, ד כביום החופה), בר ששים (מו״ק כח, א) ועוד. — וראה שיחת יא ניסן תשכ״ב (בלקו״ש ח״ה ע׳ 132 ואילך).

9) ולהעיר מנזיר יד, א ובתוד״ה אמר כמשה שם „או כיום הוולדו קאמר ושמחה קבל עלי״ (ועד״ז בפי׳ הרא״ש ותוס׳ הרא״ש בשטמ״ק שם), הרי לא מצינו מפורש ברז״ל שהי׳ יום שמחה אחר מיתת משה. וראה בארוכה לקו״ש חט״ז שם.

10) טושו״ע או״ח סי׳ תקפ ס״ב. וראה לקו״ש שם ע׳ 342 הערה 5.

11) סה״ש שם ע׳ 140 ואילך.
ולהעיר שבשנה זו (ח״י אלול — תשמ״ג) נתמלאו ארבעין שנין משנה ההיא (ח״י אלול — תש״ג). וראה פרש״י סוף פרשתנו (תבא) — מע״ז ה, ב.

12) ראה סה״ש שם ע׳ 142. וראה גם שם ע׳ 89 ואילך. ס״ע 185 ואילך. סה״ש תש״ה ע׳ 122 ואילך. ועוד.

שמחה ועילוי פון דעם יום הולדת בח״י אלול, איז ניט נאָר ווייל דורך דעם בעש״ט און אַלטן רבי״ן האָט זיך אויפ־געטאָן אַ נייער גילוי אין תורה ועבודת ה׳ — דער גילוי פון תורת החסידות הכללית ותורת חסידות חב״ד צו כלל ישראל — נאָר אויך ווייל דער חידוש ענין השמחה ביום הולדת איז פאָר־בונדן במיוחד מיטן בעש״ט און דעם אַלטן רבי״ן און תורת החסידות שנת־גלתה על ידם.

און נאָך מער: די שייכות איז צו זיי ביידע צוזאַמען. וכלשון אדמו״ר נ״ע וועגן ח״י אלול „היינט איז דער יום הולדת פון אונזערע שני המאורות הג־דולים״, ד.ה. אַז די נקודת הענין פון אָט דעם יום הולדת דריקט זיך אויס דורך ביידע „מאורות הגדולים״ צוזאַמען, דעם בעש״ט און רבינו הזקן.

ב. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם הביאור בפשטות אין וואָס עס באַשטייט די שמחה ביום הולדת:

איידער דער קינד ווערט געבאָרן, ווען ער געפינט זיך נאָך במעי אמו, האָט ער אַלע איברים ביז אויך שערות וציפר־נים[13]. נאָך מער: ביי אים איז אויך פאַראַן תנועות האברים, „אוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה״[14], א.ז.וו.

ואדרבה: בשעת ער איז במעי אמו איז ער אין געוויסע זאכן „שטאַרקער״ ווי לאחרי שנולד: במעי אמו איז ער שמור[15] פון עניני היזק כו׳ בדרך ממילא ע״י אמו, משא״כ נאָך דעם ווי ער ווערט גע־באָרן, דאַרף מען האָבן פאַרשידענע השתדלות׳ן וטרחא אַז ער זאָל זיין בריא ושלם; (כנ״ל) אוכל מאכילת אמו בדרך ממילא, ועד״ז בנוגע שתי׳ — משא״כ לאחרי שנולד איז דאָס פאַרבונדן מיט טירחא, וכמה פעמים מיט צער פאַר דעם תינוק וכו׳.

ועאכו״כ בנוגע לרוחניות (בא אַ איידן): דער תינוק במעי אמו איז „נר דלוק על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו״ און „מלמדין אותו כל התורה כולה״[14], אַבער „כיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה״[14], און דערנאָך און ערשט „משיתחיל לדבר״, איז „(אביו) מלמדו תורה צוה כו׳״[16] און שפעטער „בן חמש למקרא בן עשר למשנה כו׳״ ביז ער קען צוקומען צו דער שלימות לימוד התורה פון „בן ארבעים לבינה״[17] — און נאָר אַ מיעוט קומט צו „למד כל התורה כולה״[18].

איז דאָך דער יום הולדת אַ געוואַל־דיקע יריד[19] לגבי דעם מצב ווי ער איז אַלס עובר במעי אמו — טאָ וואָס איז די שמחה פון אַ יום הולדת?

איז דער ביאור אין דעם[20] מובן פון דעם חילוק צווישן אַן עובר און אַ נולד

---

13) ראה נדה ל, סע״א — במשנה. ובגמ׳ שם, ב. יבמות פ, רע״ב.

14) נדה ל, ב.

15) להעיר מתנחומא תזריע ג.

16) ל׳ אדה״ז בריש הלכות ת״ת שלו — מסוכה מב, א.

17) אבות ספ״ה.

18) ובל׳ המורה על חידוש (מנחות צט, סע״ב): שאל בן דמה כו׳ כגון אני שלמדתי כל התורה כולה. — וראה הל׳ ת״ת לאדה״ז פ״א ס״ד־ה. פ״ב ס״ב ואילך.

19) ולהעיר מהמובא בדרישה יו״ד סו״ס רסד: מה שנוהגין בשבת לבקר אצל תינוק הנולד משום שהוא אבל על תורתו ששכח כו׳ ונראה משום הכי ניתנה מילה לח׳ ימים אחר שעברו ימי אבילות.

20) בכל הנ״ל ובהבא לקמן — ראה באריכה לקו״ש ח״ב ע׳ 601 ואילך.

אין הלכה, ובלשון רש"י[21]: „כל זמן שלא יצא לאויר העולם לאו נפש הוא וניתן להרגו ולהציל את אמו (המקשה לילד ומסוכנת)" און דוקא כש„יצא ראשו" ווערט ער אנגערופן „נפש", און דערי־ בער „אין נוגעים בו להורגו דהוה לי' כילוד ואין דוחין נפש מפני נפש"[21*].

דאס הייסט: כאטש אז אן עובר האט אלע רמ"ח אברים ומתנענע וכו', איז „לאו נפש הוא", ווייל דער גדר פון א (לעבעדיקן) נפש איז — אז עס זיינען ניט קיין צוויי באזונדערע זאכן (א) א מציאות פון א גוף, וואס (ב) אין אים גע־ פינט זיך א נפש און — חיות הנפש, ווי א חפץ וואס ליגט אין א כלי.

נאר[22] דאס איז איין לעבעדיקע מצי־ אות. משא"כ אן עובר איז זיין נפש־חיות ניט זיינער*[22] נאר של אמו[23], און דערי־ בער ווערט ער ניט אנגערופן נפש, „לאו נפש הוא".

און דאס איז די שמחה ביום הולדת בכל שנה ושנה, ווייל דאס איז דער טאג ווען ער איז געווארן א זעלבסטשטענ־ דיקע לעבעדיקע מציאות, „נפש".

ג. עפ"ז מובן וואס דער ענין פון יום הולדת אלס יום טוב איז מודגש באַ דעם בעש"ט און דעם אלטן רבי'ן, ווייל דאס איז די נקודת החידוש פון תורת החסידות — חסידות הכללית פון בעש"ט צוזאמען מיט חסידות חב"ד וואס איז נתגלה געווארן ע"י רבינו הזקן:

ס'איז ידוע[24] אז גלות איז „נמשל לעיבור" און „גאולת ימי המשיח שיהי' במהרה בימינו נמשל ללידה"[25]. און ווי־ באלד אז תורת החסידות איז („טועמי' חיים זכו" פון דער גאולה[26]) א הכנה והקדמה צו דער גאולה, און דורך יפוצו מעיינותיך חוצה — הפצת החסידות חוצה — איז אתי מר דא מלכא משיחא (ווי משיח האט געענטפערט דעם בעש"ט)[27], איז מובן, אז חידוש תורת החסידות איז מעין דעם (גילוי שבזמן הגאולה —) ענין הלידה.

קיום התומ"צ קען זיין אויף צוויי אופנים:

א) דער לימוד התורה וקיום המצות אין אן אופן אז דער איד און די תומ"צ זיינען צוויי זאכן, ער איז א פרומער איד, איז ארײנגעטאן אין לימוד התורה און איז מדקדק במצוה קלה כבחמורה, ער איז אבער מרגיש אז ס'איז דא אן „ער", א מציאות בפ"ע (פון תומ"צ), און ער לערנט תורה ומקיים מצות, ביז אז זיי זיינען ממשיך אין עם חיים, זיי ווערן

---

21) סנהדרין עב, ב ד"ה יצא ראשו. ועד"ז במאירי שם. סמ"ע חו"מ סי' תכה סק"ז (וראה גו"א משפטים כא, כב). וראה רמב"ן נדה מד, ב. ועוד.

21*) במשנה אהלות ספ"ז. סנהדרין שם. וראה גם בית האוצר מערכת א כלל יו"ד אם עובר נק' אדם.

22) ראה המשך תרס"ו (דלקמן הערה 61). המשך תער"ב ח"א פר"י. ועוד.

22*) כי נפשו עדיין אינה מיוחדת עם גופו (אף שנמצאת בו — ראה סנהדרין צא, ב). וראה לקו"ש ח"י ע' 45 בנוגע ל„תחילת כניסת נפש זו הקדושה כו'" (שו"ע אדה"ז או"ח מהדו"ת סוס"ד).

23) להעיר מרמב"ן שבת קז, ב ד"ה הא דאמרינן: אע"ג דהאי עובר לית בי' בדידי' נשמה כיון דגידולו תלוי בנשמת אמו העוקרו משם נוטל נשמתו ממנו. וראה מאירי שבת שם: שכל שלא נולד אינו ראוי לומר בו נטילת נשמה כדכתיב כו'.

24) ראה דרושי וארא — תו"א נה, א ואילך. סה"מ תקס"ב ע' קלד ואילך. תו"ח שמות צו, ב ואילך. אוה"ת שמות כרך א' ע' קלט ואילך. כרך ז — ע' ב'תקפד־ה (ע"פ מו"נ).

25) ל' התו"א שם.

26) ראה לקו"ש ח"כ ע' 173. וש"נ.

27) כמ"ש הבעש"ט באגרתו הידועה — נדפסה בראש ס' כתר שם טוב. ובכ"מ.

„חיינו ואורך ימינו", ווייטער זיי זיינען חכמתו ורצונו פון דעם אויבערשטן מקור החיים,

דאָס איז מעין פון עיבור, אַ תינוק במעי אמו, וואָס דער עובר עצמו, כאָטש ער האָט אַלע אברים וכו', ס'איז דאָ אַ לעבעדיקע[28] מציאות, איז אָבער דער חיות, דער לעבן, ניט זיינער נאָר של אמו, זיינע אברים עצמם „הם כמתים"[29].

ב) דער בעש"ט האָט מגלה ומדגיש געווען[30] דעם פנימיות ואמתית ענין פון „אין עוד מלבדו"[31] — אַז ס'איז ניטאָ קיין מציאות זולתו ית', ובמילא זיינען ניטאָ צוויי זאַכן — אַ מציאות (דער מענטש) וועלכע איז מקיים תומ"צ — וואָרום עס איז ניטאָ אַ מציאות אויסער דעם אויבערשטן; נאָר עס איז פֿאַראַן נאָר איין זאַך[32]: דער אויבערשטער תורתו ומצותיו (שהוא וחכמתו ורצונו אחד),

ובמילא איז דאָ איין מציאות, זיין לעבן איז תורה ומצות.

בדוגמת ענין הלידה, עס ווערן געבאָרן ניט צוויי זאַכן, אַ גוף מיט אַ נפש אין עם, נאָר איין לעבעדיקע זאַך[33].

און דאָס איז מודגש בלשון חז"ל[34] „אני לא נבראתי (ס'איז ניטאָ קיין בריאה פון מציאות האדם) אלא (נאָר — וואָס איז באַשאַפֿן געווארן) לשמש את קוני (זיין מציאות איז וואָס ער איז משמש את קוני)" —

ווייל בכדי עס זאָל זיך אויספירן רצונו וחכמתו של הקב"ה — תורתו ומצוותיו — דאַרף זיין אַ איד בעוה"ז הגשמי וואָס זאָל דאָס דורכפירן. קומט אויס, אַז ס'איז מלכתחילה ניט באַשאַפֿן געווארן אַ נברא — אַ מציאות — בפ"ע, נאָר בלויז אַ פרט אין (אופן קיום) רצון השם, וואָס דורך אים פירט זיך אויס רצונו ית'[35].

ולדוגמא מהלכה בפועל — „המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפילה לו"[36]. ד.ה. כאָטש אַז די כלי האָט אַ שיעור און אויב מ'וואָלט עס אַרויסגעטראָגן פאָר זיך וואָלט מען געווען חייב אויף דער הוצאה — וויבאַלד אָבער זי איז געוואָרן אַ כלי צו די אוכלין שבתוכה איז זי ניט קיין תורה־מציאות בפ"ע, נאָר „טפילה לו" — און די אוכלין זיינען פחות מכשיעורן, איז די הוצאה (כולל אויך הוצאת הכלי) ניט קיין הוצאה. וואָרום וויבאַלד אַז די כוונה פון זיין אַרויסטראָגן די כלי איז צוליב די אוכלין, איז דאָס די מציאות הכלי לאמיתתה, די כלי ווערט אַ „טייל" — פון די אוכלין.

ד. אין דעם זעט זיך אויך דער קשר צווישן דעם יום הולדת פון בעש"ט און דעם יום הולדת פון אַלטן רבי'ן:

דער חידוש פון אַ נולד וואָס ער ווערט אַ „נפש'דיקע" מציאות, איז ניט

28) להעיר ד.עובר ירך אמו הוא" (גיטין כג, ב. ובכ"מ. וראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ב ע' 60 הערה 41) — ירך חי.

29) ראה תו"א שם „משא"כ ראשו עם כל אברי הנשימה אין משמשין כלום והרי הם כמתים".

30) ראה סהמ"צ להצ"צ — מצות אחדות הוי' פ"ג: וע"פ עומק יסוד הבעש"ט כו'.

31) ואתחנן ד, לה.

32) ראה סהמ"צ שם: וזהו אמיתית החסידות.

33) ראה גם לקו"ש חי"ט ע' 247 ואילך.

34) משנה סוף קידושין — כגי' המלאכת שלמה ועוד שם.

35) וראה בכהנ"ל גם לקו"ש חלק יו"ד ע' 102 ואילך.

36) משנה שבת צג, סע"ב. רמב"ם הל' שבת ספי"ח.

(נאָר) מצד דעם כללות ענין החיות, נאָר (בעיקר) פֿאַרבונדן מיט די פרטים:

דאָס וואָס אַן עובר איז ניט קיין „נפש״ און איז נאָר אַ טפל און פרט (ירך) אין אמו, זעט זיך דאָס אַן (בעיקר) אין דעם אַז ס׳זיינען ניטאָ די פעולות פון די חושים ואברים, ווי די גמרא זאָגט[14] דאָרטן „ולמה[37] הולד דומה במעי אמו לפינקס מקופל ראשו בין ברכיו כו׳ ואוכל ממה שאמו אוכלת כו״, ד.ה. אז כאָטש דער עובר האָט דעם חיתוך כל האברים, ראש עינים ואזנים, איז „ראשו מקופל ומונח בין ברכיו, שאינו משמש כלום שאינו מחשב ומהרהר״, און אויך „עינים לו ולא יראה ואזנים ולא ישמע כו״[38].

און אין דעם באַשטייט דער אויפטו פון אַ נולד וואָס ער ווערט אַ נפש בפ״ע, ניט נאָר בכללות חיות הגוף, נאָר עס הויבט זיך אָן די פֿעולה פון זיינע חושים ואברים, יעדערער בפ״ע.

און דערפאַר (בנמשל) זאָגט מען אַז ח״י אלול איז דער „יום הולדת״ פון „שני המאורות הגדולים״ בחדא מחתא — ווייל, כידוע[39], באַשטייט „דער חידוש״ פון רבינו הזקן מיט זיין תורת החסידות[40] — חסידות חב״ד — אויף תורת חסידות הכללית פון בעש״ט אין דעם וואָס דער בעש״ט האָט אויפגעטאָן אַ חיות כללי אין תומ״צ, דורכן גילוי הנשמה פון יעדן אידן, וואָס בכללות האָט זיך דאָס אויסגעדריקט אין דעם ענין פון אמונה. הגם אַז דער כח האמונה נעמט דורך אַלע כחות הנפש און פועל׳ט אויף זיי אין אַן אופן פון חיות, וואָס נעמט זיי דורך, וכמש״נ[41] „וצדיק באמונתו יחי״ — איז עס אַבער ניט מכריח אַז דער חיות האמונה נעמט דורך יעדן כח אויך אין ענינו הפרטי, נאָר דעם ענין הכללי פון יעדן כח, וואָס איז פֿאַרבונדן מיט דער נקודת האמונה פון דער נשמה.

ולדוגמא: די אמונה קען זיין ניט נאָר באופן מקיף, וואָס גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא[42], נאָר עס נעמט אים דורך אויך אין הנהגה בפועל, ביז אַז עס פועל׳ט אויך אויף זיין ראית העין, אַז תמורת זה וואָס מצד עצמו זעט זיך די וועלט אַלס אַ מציאות גשמיית בפ״ע (וואָס איז בסתירה צו רוחניות ועאכו״כ צו אלקות), פועל׳ט זיין אמונה אַז ער זעט ניט (בראית עין לא בשרי) וועלט אַלס אַ סתירה צו אלקות. די אמונה פועל׳ט אַבער ניט אַז ער זאָל זען[43] דעם כח הפועל בנפעל[44].

---

37) הלשון כאן הוא בתו״א שם. ובגמרא הוא בשינוי לשון וסדר. ואכ״מ.

38) תו״א שם. וראה בשאר מקומות שבהערה 24. ובתו״ח שם (ע״ב): ואבריו כדומם ממש בלתי פועלים שום פעולה כלל. ובתו״א שם: אין משמשין כלום והרי הם כמתים (כנ״ל).

39) ראה גם לקו״ש חי״ט שם. ובכ״מ.

40) סה״ש תש״ג ע׳ 142.

41) חבקוק ב, ד. וראה מכות בסופה (כד, א). תניא פל״ג (מב, ב).

42) ברכות סג, א (גי׳ הע״י).

43) להעיר ממאמר הצ״צ לפני הסתלקותו (סה״ש תש״ב ע׳ 103) „אז ער זעט ניט דעם גוף נאָר אור הנשמה״. ולהעיר ממה שאמר ה״מ (סה״ש תש״ג ע׳ 155) „אין די ג׳ ימים אחרונים פון מסירת הפקדון — הסתלקות — זעט מען נאָר דעם דבר הוי׳ וואָס אין יעדער גשמי וואָס דער דבר הוי׳ איז דער מהות פון דעם גשמי״, וכן מהמובא בבית רבי ח״א פכ״ב (מו, א) הערה א שאיזה ימים לפני הסתלקותו שאל אדה״ז להצ״צ „האתה רואה את הקורה ונתפלא נכדו מהו״ע השאלה, וא״ל רבינו תאמין לי שאינני רואה עתה כ״א את האין האלקי המחי׳ כו״.

44) ע״ד שהה״מ הכיר פרטי כח האומן הפועל שה״ר סומא בעין אחת (שער האמונה ספכ״ז. ובכ״מ). ובשער האמונה שם: „שא״א להיות זה כ״א במי שיכול להכיר בכל רוחני שבגשם עד כללו׳ אור החיות האלקי הרוחני שהוא כח ומקור לכל פעולה״.

[ע״ד ווי דער חיות כללי, דאָס וואָס דער מענטש לעבט: דאָס נעמט דורך אַלע אברים און דאָס ווערט פאַר־איינציקט מיט זיי — דאָס איז אַבער ניט פאַרבונדן מיטן ענין פרטי פון יעדן אבר, נאָר מיט דער נקודה כללית פון אַלע אברים (וואָס זיי זיינען אַ טייל פון גוף האדם)[45]].

דער אַלטער רבי האָט אַבער ממשיך געווען אַ חיות אין יעדן כח פון דער נשמה (און אין יעדער עבודה אין תומ״צ) אויך מצד דעם תוכן פרטי פון דעם כח (ע״ד ווי דער חיות פרטי וואָס איז אויסגעמאַסטן לויטן ענין פרטי פון יעדן אבר): אַז די אמונה קומט אַראָפ און נעמט דורך אויך שכל האדם, ביז — אַז זיין שכל גופא פאַרשטייט און איז מכריח אלקות,

ביז יעדער פרט פון דעם איד איז גע־וואָרן אַ נפש׳דיקער מצד ענינו: אַנ־הויבנדיק פון חב״ד שבנפשו, דער גילוי אלקות בשכל איז באופן אַז אין אים ווערט דערהערט אַז כל מציאותו איז אויף צו פאַרשטיין אלקות: און פון די מוחין קומען די מדות ולפי אופן המוחין[46], עס איז נרגש אַז כל מציאותה פון מדת האהבה איז כדי עס זאָל זיין אהבת ה׳. ועד״ז במדת היראה ושאר מדות. און דעמאָלט איז יעדער כח מצד ענינו אַ נפש׳דיקער, זיין לעבן איז אלקות.

און דעריבער האָט דער רבי נ״ע גע־זאָגט „היינט איז דער יום הולדת פון אונזערע שני המאורות הגדולים״ בחדא מחתא (און ערשט דערנאָך מפרש גע־ווען יעדן איינעם בפ״ע) — ווייל דער יום הולדת ווי ער איז נוגע צו יעדן איינעם באופן גלוי ביז אַז ער זאָגט באמתית „גוט יום טוב״ צו אידן, איז בשעת ס׳איז דאָ דער גילוי און פעולה פון תורת החסידות הכללית פון בעש״ט דורך און צוזאַמען מיט תורת חסידות חב״ד ע״י רבינו הזקן. ווייל דעמאָלט טוט זיך אויף אַז אַ איד ווערט אַ פול־שטענדיקע „נפש״־מציאות מיט אַלע פרטים.

ה. יעדער ענין שנתגלה ע״י צדיקים ווערט דאָס געזאָגט לכל לראש בתו־רתם. איז אויך דער ענין הנ״ל אין דער שייכות פון דעם בעש״ט מיטן אַלטן רבי׳ן זעט זיך בגלוי און בהדגשה אין דער תורה וואָס דער בעש״ט האָט גע־זאָגט בש״פ כי תבוא ח״י אלול[47] בשנת תרנ״ב [ווי דער רבי דער שווער האָט דערציילט[48] וועגן זיין פאַטער, דער רבי נ״ע, ווי ער האָט געהערט די ז׳ תורות וואָס דער בעש״ט האָט געזאָגט יענעם ח״י אלול אין גן עדן[49]]:

די ערשטע תורה האָט דער בעש״ט געזאָגט אחר קבלת שבת אויפן פסוק[50] „והי׳ כי תבוא אל הארץ גו׳״. ופי׳ ארץ ל׳ מרוצה, כי בתיבת ארץ יש ב׳ פי׳ כדאיתא במדרש[51] למה נק׳ שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה וארץ ל׳ מרוצה[52].

---

45) ראה ספר הערכים חב״ד ח״א ערך אברים ס״א. ושו״נ.

46) משא״כ בחסידות חג״ת — שבאין מן האמונה או שהמוחין רק דרך מעבר. ואכ״מ.

47) כהקביעות דשנה זו (תשמ״ג).

48) שמע״צ תרצ״ז אטוואצק, מרשימת השומעים (נעתק בס׳ שבהערה הבאה).

49) היום יום — ח״י אלול (בקיצור קצת). כתר שם טוב בהוספות ס״ג. ושו״נ. וראה גם לקו״ש ח״ט ע׳ 338 ואילך.

50) ריש פרשתנו (כו, א).

51) ב״ר פ״ה, ח.

52) תו״א ד״ה כי כאשר (א, סע״ג ואילך). סה״מ תקס״ה ח״ב ע׳ תשיב. אוה״ת בראשית ח״ג תפא, ב ואילך. ח״י תתרמג, א ואילך. וראה גם סה״מ עטר״ת ע׳ תקכג. ועוד.

והי' כי תבוא אל הארץ — אז דו וועסט צוקומען צו דעם רצון ומרוצה — אשר ה"א נותן לך נחלה וירשתה — וואס דאס איז א מתנה מלמעלה בירושה[53] בכל אחד מישראל, דארף זיין די עבודה אין דעם — וישבת בה — דאס זאל זיין בהתיישבות — ולקחת גו'[54] ושמת בטנא — מלביש זיין די אורות אין כלים — והלכת אל המקום — הוא ענין השגחה פרטית — אשר יבחר ה' אלקיך — אז א איד גייט אין אן ארט, איז דאס ניט וואס ער גייט נאר מי פירט עם, די השגחה העליונה. איז אז ער קומט אין אן ארט איז די כוונה — לשכן שמו שם — לפרסם אלקות בעולם.

וויבאלד אז די תורה איז געזאגט געווארן ע"י הבעש"ט ביום ח"י אלול און דאס איז געהערט געווארן ע"י נשיאי חב"ד[55], איז מובן[56], אז אין דעם איז מודגש די נקודה און חידוש פון דעם טאג פון ח"י אלול — ענינו פון בעש"ט און דעם אלטן רבין.

ויש לומר (בדרך אפשר) אז דא זיינען צוויי ענינים וואס דער בעש"ט זאגט:

א) „והי' כי תבוא אל הארץ — דו וועסט צוקומען צו דעם רצון ומרוצה אשר ה"א נותן לך נחלה וירשתה וואס דאס איז א מתנה מלמעלה בירושה בכל אחד מישראל" — דאס איז בכללות דער גילוי פון תורת החסידות הכללית וואס דער בעש"ט האט אויפגעטאן, גילוי רצון עצמי שבנשמה וואס איז פארן בא יעדער אידן,

ב) און די עבודה וואס דארף אין דעם זיין — „וישבת בה — דאס זאל זיין בהתיישבות, ולקחת גו' ושמת בטנא — מלביש זיין די אורות אין כלים" — איז ענין חסידות חב"ד, אז דעם רצון ומרוצה פון דער נשמה טראגט מען ארא בפרטיות, אורות בכלים. דאס ווערט דערהערט און אויפגעטאן אין יעדן כח פרטי פון דעם אדם, וכנ"ל.

און אין דעם איז דער בעש"ט מדגיש אז דאס זיינען ניט קיין צוויי עבודות וענינים — „דו זאלסט צוקומען צו דעם רצון ומרוצה כו' און (א צווייטע זאך) עס דארף זיין די עבודה צו אראפטראגן דאס בהתיישבות",

נאר דאס איז געזאגט געווארן אלס איין ענין: „אז דו וועסט צוקומען כו'" — ד.ה. אז בא דיר איז געווארן די לידה, עס האט זיך אין דיין מציאות גופא אנגעהערט און נתגלה געווארן די „מתנה מלמעלה בירושה בכל אחד מישראל", דער „רצון ומרוצה" של הנשמה, דארף זיין די עבודה אין דעם — „מלביש זיין די אורות אין כלים" — עס זאל אראפקומען אין חב"ד, ועל ידיהם — בכל כחות נפשו כנ"ל, און דעמאלט איז דאס שלימות הלידה[57].

ו. עפ"ז יש לבאר דעם המשך אין דער תורה „והלכת אל המקום הוא ענין

---

53) ראה ב"ב (קכט, ב. קלג, א) בענין מתנה במי שראוי ליורשו. ונת' באוה"ת בראשית ח"א טז, ב ואילך.

54) פרשתנו שם, ב: ולקחת . . לשכן שמו שם.

55) הייגו — גם בעלמא דין, כי בג"ע היו כל החסידים ג"כ (וראה הערה הבאה).

56) ומובן ג"כ ששייך ענין זה לכאו"א, מכיון שבעת אמירת התורה הנ"ל (והתורה הב' דלקמן, משא"כ שאר התורות) היו שם גם תלמידי הבעש"ט ותלמידיהם וחסידים (בכלל) וגם נשים (ראה בהמשך הרשימה בכתר ש"ט שם. וראה לקו"ש שם).

57) ע"פ הנ"ל בפנים תומתק ההקדמה של כ"ק מו"ח אדמו"ר לתורות הנ"ל שבלקו"ד ח"ב (שמא, א ואילך) שאינו מספיק הענין דאמונה בה' אלא שצריך להתייגע שאלקות יבא גם בהשגה, וע"י ההשגה באלקות נעשה אמונה טהורה כו'. ע"י"ש.

השגחה פרטית . . אַז ער קומט אין אַן אָרט איז די כוונה לשכן שמו שם — לפרסם אלקות בעולם״.

דלכאורה: אין הכי נמי, דאָס איז אויך פאַרבונדן מיט די יסודות פון שיטת הבעש״ט, דער ענין פון השגחה פרטית און מפרסם זיין אלקות וואו אַ איד קומט[58] —

וואָס איז אַבער דער קשר מיט התחלת התורה „והי׳ כי תבוא אל הארץ . . ולקחת . . ושמת בטנא — מלביש זיין די אורות אין כלים״?

אין דער רשימה[59] ווערט דערציילט וועגן דער צווייטער תורה וואָס איז גע־ווען אחר תפלת ערבית, אַז „אמר עוד הפעם התורה הקודמת והוסיף: והי׳ כי תבוא — בכדי אויף צוקומען צו דעם רצון וואָס איז במתנה באַ יעדערן, הוא ע״י — לשכן שמו שם — מוסר נפש זיין זיך לפרסם אלקותו בעולם. וואָס איז דער מסירת נפש אין דעם — מיט אַ ברכה ופסוק תהלים״.

דאָס איז אַבער ניט מספיק לבאר די שייכות פון די צוויי ענינים אין דער תורה הא׳, וואָרום פון המשך הלשון „אמר עוד הפעם התורה הקודמת והוסיף״ איז משמע, אַז די הוספה בתורה שני׳ איז אַן ענין ותורה בפ״ע, אַ הוספה, ניט (נאָר) אַ הסבר אויף דער תורה הראשונה.

אויך: עפ״ז איז בלויז מובנת די שייכות פון „לשכן שמו שם״ מוסר נפש זיין לפרסם אלקותו בעולם, מיט „והי׳ כי תבוא״, דער רצון וואָס איז במתנה באַ יעדערן וואָס איז כללות החידוש פון תורת הבעש״ט, ניט מיטן עיקר פרט אין דער ערשטער תורה, דעם ענין וואָס עס דאַרף זיין בהתיישבות ולקחת גו׳ ושמת בטנא מלביש זיין די אורות אין כלים — דער ענין פון אַראָפּטראָגן אין פרטים — חב״ד?

וי״ל דעם ביאור בזה:

דער חילוק צווישן אַן עובר און אַ נולד (ניט נאָר אין מציאותו לגבי עצמו, נאָר אויך ובעיקר כלפי הזולת), אַז אַן עובר זיינען ענינין ופעולותיו לעצמו, און זיי האָבן ניט קיין שייכות והשפעה צו דעם עולם שמחוץ. משא״כ ווען דער קינד ווערט געבאָרן, איז יעדער פעולה במציאות אויך חוץ ממנו, אַנהויבנדיק פון דעם רגע הראשון שנולד, ווען זיין צעקה הערט זיך בחוץ[60] און זיין פעולה בידים ורגלים ווערט געזען און געפילט פון אַנדערע.

און דערפאַר, איז אַלס המשך צו דער „לידה״ פון אַ אידן, דאָס וואָס זיין תומ״צ און זיין חיות ונפש — דער רצון ומרוצה של הנפש קומט אַראָפּ ביז אין אורות און כלים — ברענגט דאָס במילא אויך דער פרסום אלקות, אַז וואו ער קומט דערהערט ער אַז די כוונה איז אויף מפרסם זיין אלקות בעולם.

דער טעם דערפון ברוחניות: דער חילוק פון אַ זאַך וואָס ווערט באַלעבט פון אַ צווייטער זאַך און אַ חיות עצמי איז[61]: אַ זאַך וואָס ווערט באַלעבט פון אַ צווייטן קען ניט מחי׳ זיין אַנדערע, דוקא חי בעצם קען פון אים זיין חיות להחיות, עס קומט צו אַ צווייטע זאַך נעמט עס

58) ראה כתר שם טוב בהוספות סקכ״ג ואילך.

59) הנ״ל הערה 48, 49.

60) ראה תו״א (ועד״ז בשאר המקומות שבהערה 24), „שאז מוציא הקול כמ״ש רז״ל (נדה מב, ב. טושו״ע יו״ד סקצ״ד סי״ב) שהוא סימן הלידה דשמעי׳ לולד דצויץ״.

61) המשך תרס״ו ע׳ [illegible]

דורך און מאכט דאָס לעבן. און ווי־באַלד אַז אלקות ותומ״צ איז אַ חיות עצמי, איז בשעת דאָס ווערט די מצי־אות פון אַ אידן, דאָס איז זיין נפש, במילא[62], וואו אַ איד גייט פועל׳ט ער און איז מפרסם אלקות בעולם[63].

ז. אע״פ אַז דער ענין פון פרסום אלקות בעולם האָט זיך אַנגעהויבן דורכן בעש״ט נאָך אייידער דעם גילוי תורת חסידות חב״ד דורך דעם אַלטן רבי׳ן — קומט צו אין דעם פרסום אלקות ווי דאָס איז לאחרי גילוי תורת חב״ד, אַז „די אורות״ קומען אַראָפּ „אין כלים״.

די הסברה בזה:

דער אויפטו פון דעם אַלטן רבי׳ן מיט תורת חסידות חב״ד איז ניט נאָר מצד דער אויסגעטיילטקייט פון חב״ד של האדם פון אַנדערע כחות הנפש [און דערפאַר איז נוגע אַז תורת החסידות — אלקות — זאָל דערהערט ווערן אויך אין שכלו של האדם],

נאָר ווייל די כוונה איז — לעשות לו ית׳ דירה בתחתונים, עס זאָל דערהערט ווערן אַז אין עוד מלבדו, אין מציאות העולם ומצד העולם, און ווייבאַלד אַז התחלת המציאות וואָס איז נבדל כביכול פון אלקות איז שכל[64], איז לכל לראש נוגע צו מסביר זיין הנ״ל אין שכל, ביז אין שכל אנושי. און דורך דעם וואָס אויך שכל האדם דערהערט און אַנער־קענט אחדות ה׳ הנ״ל, ביז באופן אַז עס ווערט כל מציאותו פון דעם שכל צו פאַרשטיין אלקות, קומט דאָס אַראָפּ אין „והשבות אל לבבך״[65], אין מדות שבלב, וואָס די פעולה בשלימות אין מדות שבלב איז ווען דאָס קומט דורך שכל האדם [ווי דער רמב״ם פסק׳נט אַזוי להלכה[66] „והאיך היא הדרך לאהבתו ויראתו בשעה שיתבונן כו״], ועי״ז אין די כחות התחתונים, ביז עס ווערט דער־הערט אחדות ה׳ אין דער גאַנצער־וועלט ובכל עניני העולם[67].

און דעריבער זעט מען אַז ווי דער ענין פון „לפרסם אלקות בעולם״ קומט אַלס המשך און אַ פרט אין דעם אויפטו פון חב״ד אין תורת החסידות הכללית „ולקחת גו׳ ושמת בטנא, מלביש זיין די אורות אין כלים״ — קומט צו אין דעם אַ חידוש,

ווייל נוסף ע״ז וואָס ווען זעט מען אַז דאָס איז רצון ומרוצה פון עצם הנפש, וואָס קומט אַראָפּ אין חב״ד — ניט אַן ענין וואָס איז פאַרבונדן מיט זיין מצי־אות ותענוג — דוקא ווען מ׳זעט אַז דער מענטש פאַרבויגט אויף דער עבודה מיט זיך (זיין השכלה אין אלקות, עבודתו

---

62) ראה שם ע׳ קעז־ח (ובכ״מ) הגוף חי ממנו שלא ע״י התעסקות דכאשר הנפש הוא שייך להגוף הרי הגוף ממילא חי ממנו.

63) להעיר מד׳ הענינים (סה״מ תש״ח ע׳ 295 ואילך — ענין ו־ט) שמבאר כ״ק מו״ח אדמו״ר בדברי אביו ע״ד תורת החסידות „חיות עצמי דתורת החסידות הוא חי בעצם. חי בעצם הוא חי להחיות. תורת החסידות מחי׳ נפשות. רבינו במסירת נפשו הק׳ על תורת החסידות פעל למעלה, אשר בכל זמן ובכל מקום שילמדו תורת החסידות בספר או בעל פה, יפעל על השומעים״. וע״פ הנ״ל בפנים תומתק השייכות ביניהם. ואכ״מ.

64) כי הרצון — הוא תנועה בנפש ו(גילוי) מציאותו הוא בשכל ומדות ומחדו״מ.

65) ואתחנן ד, לט.

66) הל׳ יסוה״ת פ״ב ה״ב.

67) ראה ד״ה פדה בשלום תרפ״ה בסופו „וכוונה העצמית שהטבע ממש יהי׳ אלקות והענינים שלמטה יהיו כלים לאלקות דזה בא ע״י רבינו בהתלבשות בהשגה דוקא כו׳״.

באהבה ויראה) און גייט מפרסם זיין אלקות בעולם שמחוץ הימנו[68],

איז אויך בנוגע דער עבודה גופא, כשם ווי ס'איז נוגע אַז דער פרסום אלקות מצד האדם זאָל געטאָן ווערן בכל כחות נפשו, ער זאָל מפרסם זיין אלקות בהבנה והשגה, וע"י מדותיו ושאר כחות נפשו, ביז צו כח העשי' שלו — לייגן תפילין מיט אַ אידן, אַנקלאָפן אַ מזוזה בפתח ביתו, ועד"ז בשאר מצוות,

איז עד"ז נוגע אויסנוצן יעדער מיטל ואופן אויף מפרסם זיין אלקות לויט דעם מצב המיוחד שבכל זמן ובכל מקום, וואָס דורכדעם איז מען מברר ומעלה אויך דעם מכשיר וענין מסוים[69] אין וועלט לעבודתו ית'[70]. וואָרעם יעדער מכשיר ודבר בעולם איז „לא בראו אלא לכבודו"[71].

ח. עפ"ז איז אויך מובן וואָס די תורת הבעש"ט הנ"ל איז נתגלה גע־ וואָרן דורך כ"ק מו"ח אדמו"ר, ווייל באַ כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מען געזען בפועל ווי די השגחה העליונה האָט אים געפירט בכל מקום „לשכן שמו שם — לפרסם אלקות בעולם", כפשוטו איז דער גאַנצער וועלט — ובפרט דורך זיינע שלוחים כו' בכל קצוי תבל.

און אויך דער פרסום איז געווען בכל האופנים: סיי דורך מגלה זיין די טיפסטע ענינים אין תורת החסידות, סיי דורך מפרסם זיין ענינים תורה, נגלה און חסידות, אין פאָרשידענע שפראַכן — ביז למטה ביותר פאַר תינוקות שנשבו כו', ביז פועל'ן אויף אַ אידן צו היטן שבת, טהרת המשפחה, לייגן תפילין וכיו"ב.

וואָס דורך דעם פועל'ט מען אויף דעם אידן אַז ביי אים זאָל זיך דערהערן דער „אני היום ילדתיך"[72], ער ווערט געבאָרן אַלס איד, אַ לעבעדיקער „נפש", אַז זיין גאַנצע מציאות איז תורה און אידישקייט,

און דאָס איז נאָך מער ממהר די גאולה בפועל במהרה בימינו, דורך משיח צדקנו, ווען עס וועט זיין בגלוי די לידת עם ישראל — „חלה גם ילדה ציון את בניו"[73], במהרה בימינו ממש.

(משיחות ח"י אלול תשמ"א, תשמ"ב)

---

68) להעיר ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שנדפס בספר השיחות תש"ה בסופו. אג"ק שלו ח"ח ע' תצז ואילך.

69) ראה לקו"ש חט"ו ע' 43 ואילך.

70) וע"י הבפועל שבזה — הן מצד האדם (שפירסום אלקות הוא בכל כחות נפשו) והן בעניני עולם (שהוא לפי אופן הזמן והמקום כו' שע"ז מברר ומעלה כל עניני העולם כו'), עשיית דירה לו ית' בתחתונים, בפועל, נתוסף בגילוי העצמות ובגילוי הרצון שבנשמה, ובמילא בהחדרתו בחב"ד כו'.

71) אבות ספ"ו.

72) תהלים ב, ז. וראה לקו"ש ח"ב ע' 605 ואילך.

73) ישעי' סו, ח.